

4 Participacija mladih

Tadej Beočanin

4.1 Participacija mladih. Kaj že?

Participacijo mladih v občinah najlažje opredelimo kot vključevanje mladih v odgovorne in izzivalne procese in odločitve, ki sledijo iz splošnih potreb v občini, pri čemer mladim omogočimo načrtovanje in/ali odločanje o zadevah, ki vplivajo na druge občane: torej v aktivnostih, katerih vpliv presega udeležene mlade in ima posledice za širšo skupnost.

Participacija (angl.: participation): 1. sodelovanje, (so)udeležba. 2. sodelovanje državljanov pri odločanju in pri vseh dejavnostih družbenega življenja; sodelovanje zaposlenih pri odločanju ipd.

4.2 Participacija mladih. Zakaj že?

Revidirana evropska listina o vključevanju mladih v lokalno in regionalno življenje v preambuli opredeli, da je »sodelovanje mladih pri odločitvah in dejavnostih na lokalni ravni ključnega pomena, če hočemo zgraditi bolj demokratično, vključujočo in uspešno družbo. Sodelovanje v demokratičnem življenju skupnosti je več kot le udeležba (aktivna ali pasivna) na volitvah, čeprav je

to pomemben sestavni del. Bistvo udeležbe v družbi in aktivnega državljanstva je, da imaš možnost, prostor in podporo, da lahko sodeluješ pri odločanju in vplivaš na odločitve ter se vključuješ v različne dejavnosti in s tem prispevaš h graditvi boljše družbe.«

Najpogostejše razloge za sodelovanje mladih in lokalnih skupnosti lahko strnemo v naslednje ugotovitve:

- mladi imajo pravico, da so vključeni in da je njihov glas slišan v odločitvah, ki jih zadevajo;
- participacija državljanov je nujna za zdravo demokratično družbo;
- programom, projektom in ukrepom za mlade in druge občane z vključenostjo mladih povečamo pomembnost in učinkovitost ter sploh kredibilnost;
- spodbujamo občutek solastništva med mladimi in odraslimi v projektih ali programih;
- krepimo sposobnosti vodenja med mladimi;
- omogočimo boljše medsebojno razumevanje in prepoznavanje vrednosti dela enih in drugih;
- omogočimo spoznavanje sposobnosti in izkušenj mladih pri odraslih ter obratno in
- ustvarimo zaveznitva med mladimi in odraslimi.

4.3 Participacija mladih. Kje že?

Lokalne oblasti so mladim najbližje, zato imajo pomembno vlogo pri spodbujanju njihovega sodelovanja. Zagotoviti morajo, da se mladi ne le učijo o demokraciji in poslušajo o njej, temveč imajo tudi možnost, da jo uporabljajo. Udeležba mladih ni zgolj razvoj aktivnega državljanstva in graditev demokracije za prihodnost. Vključenost je pomembna za mladino že zdaj. Tudi ko so

še mladi, morajo imeti vpliv pri odločitvah in oblikovanju dejavnosti, ne le pozneje v življenju.

4.4 Participacija mladih. Koliko že?

Analizo procesa vključevanja mladih v projekte lahko opravimo s pomočjo modela lestve participacije, ki ga je razvil Roger Hart. Model lahko uporabimo v katerikoli fazi projekta, pripravi, izvedbi ali vrednotenju in prikazuje, v kolikšni meri so mladi vključeni v soodločanje ali izvajanje nekega projekta. Model postavlja osem stopenj oziroma načinov, kako so mladi vključeni v projekt. Hart postavlja osem stopenj:

1. stopnja (najnižja): **manipulacija**. Pri manipulaciji odrasli uporabljajo mlade za podporo in se pretvarjajo, da so mladi navdihnili njihov projekt ali odločitev. Primer te stopnje bi bili mladi, ki nosijo majčke z napisi, pa vendar nimajo nič s temi napisi in niti ne vedo, kaj sploh pomenijo. Napisi proti novi obvoznici, češ da je prenevarna

za otroke in mladostnike, na tej stopnji skrivajo kampanjo za ohranjanje vrednosti nepremičnin v kraju.

2. stopnja: **dekoracija**. Kot že samo ime pove, so mladi tukaj uporabljeni v postanski vlogi kot pomoč ali podpora neki odločitvi, vendar pa se odrasli ne pretvarjajo, da je izvedba ali ideja prišla od

mladih. Primer dekoracije bi bil nošenje transparentov na shodu proti novi elektrarni, pri čemer mladi ne razumejo, zakaj v resnici gre.

3. stopnja: **žetoni**. Gre za stopnjo, kjer se zdi, da imajo mladi možnosti soodločanja, a imajo v resnici le malo ali sploh nič izbire o tem, kar naredijo ali kako sodelujejo. Pomen imena te prečke na lestvi se skriva v tem, da mladi od odraslih prejmejo neko število žetonov, ki jih za točno določen namen uporabijo ob določenem času. Primer te stopnje je debata, kjer dajo odrasli besedo še mladim, čeprav jih njihovo mnenje sploh ne zanima.
4. stopnja: **določanje in informiranje**. Odrasli mladim določijo neko vlogo v projektu, a jih obenem seznanijo z razlogi in načinom vpetosti v projekt in njihovo vlogo. Na tej stopnji lahko prvič govorimo o participaciji mladih.
5. stopnja: **posvetovanje in informiranje**. Na tej stopnji si odrasli zamislijo in tudi vodijo projekt, mladi pa jim dajejo nasvete, pri čemer se zavedajo, kako bodo njihova mnenja upoštevana v odločitvah, ki jih sprejmejo odrasli.
6. stopnja: **deljene odločitve v projektih odraslih**. Inicijativo za projekte ali programe podajo odrasli, odločevalski proces pa delijo z mladimi. Mladi morajo za vsako odločitev, pri kateri sodelujejo ali jo oblikujejo sami, vedeti, zakaj in na kakšen način bo uporabljena.
7. stopnja: **mladi usmerjajo svoje projekte**. Na tej stopnji podajo inicijativo za projekt ali program mladi in ga sami tudi vodijo, odrasli pa jim služijo kot podpora, ko jih ti potrebujejo.
8. stopnja (najvišja): **deljene odločitve v projektih mladih**. Projekti ali programi so na tej stopnji ideja mladih, odločevalski proces pa je razdeljen med mladimi

in odraslimi. Takšni projekti dajejo moč mladim, poleg tega pa jim omogočajo dostop do izkušenj in znanja starejših.

4.5 Participacija mladih. Kako že?

Da bi lahko uresničili čim višjo stopnjo sodelovanja z mladimi, morajo lokalne oblasti v sodelovanju z mladinskimi organizacijami vpeljati ustrezne strukture, ki mladim omogočajo sodelovanje pri odločitvah in razpravah, ki se nanašajo nanje. Sprva gre lahko za neformalne strukture, ki pa pozneje vsekakor prerasejo neformalni okvir in se v Sloveniji najpogosteje oblikujejo kot:

- mladinski sveti lokalnih skupnosti;
- komisije za mladinska vprašanja ali
- odbori za mladino.

Mladinski svet lokalne skupnosti se po zakonu ustanovi z združevanjem aktivnih oblik mladinskega organiziranja v občini. Njegova naloga je zastopanje interesov mladih v občini. Mladinski sveti lokalnih skupnosti so nosilci mladinskega dela in mladinske politike na lokalni ravni ter predstavljajo osnovo za sodelovanje mladih v lokalnih skupnostih. Mladinski sveti lokalnih skupnosti zastopajo interese mladih pri lokalnih (občinskih) oblasteh in se z njimi večinoma dogovarjajo o aktivnostih, sredstvih ter infrastrukturi, namenjeni mladim. Prav tako imajo v skladu z zakonom pravico in moralno obvezo do dajanja mnenj v vseh zadevah, obravnavanih na občinskih organih, ki zadevajo mlade. S svojim delovanjem spodbujajo dejavnosti mladinskih organizacij ter skrbijo za informiranje njihovega članstva in širše javnosti o politiki lokalne skupnosti predvsem na področjih, ki zadevajo mlade.

Komisijo za mladinska vprašanja imenuje župan s sklepom, kot svoje posvetovalno telo za proučevanje posameznih zadev iz svoje pristojnosti. Komisija sprejema sklepe ter daje predloge in pobude županu.

Odbor za mladino občinskega sveta v okviru svojega delovnega področja obravnava tematiko iz pristojnosti občinskega sveta in daje občinskemu svetu mnenja in predloge. Odbor lahko predlaga občinskemu svetu v sprejem odloke in druge akte iz njegove pristojnosti. V Sloveniji odborov za mladino praviloma nimamo, njihove naloge opravlja odbor za družbene dejavnosti.

Te strukture omogočajo partnerstvo med mladimi in lokalnimi skupnostmi, saj:

- so forum za svobodno izražanje mladih o njihovi zaskrbljenosti, povezani med drugim s predlogi in politikami oblasti;
- mladim omogočajo, da dajejo predloge lokalnim in regionalnim oblastem;
- omogočajo oblastem, da se posvetujejo z mladimi o posebnih vprašanjih;
- so forum, kjer se razvijajo, nadzorujejo in ocenjujejo projekti, v katere so vključeni mladi;
- so forum, ki omogoča posvetovanje z mladinskimi organizacijami in zvezami ter
- omogočajo sodelovanje mladih z drugimi posvetovalnimi organi lokalnih in regionalnih oblasti.

4.6 Partnerstvo mladih in lokalne skupnosti

Resnično partnerstvo med mladimi in občino ni le kontrolni seznam zadolžitev, ki mu sledijo mladi oziroma oblasti. Je več kot osebni odnos (kot na primer med najstnikom in stricem), saj se termin uporablja izključno na profesionalni ravni, kar ga od osebnega odnosa loči, ker:

- upošteva realne (z)možnosti in sposobnosti mladih ter izkušnje in modrost starejših;
- omogoča obema generacijama, da daje ta predloge in sklepa odločitve;
- priznava in ceni prispevek obeh generacij ter
- omogoča mladim in odraslim, da v projektih in programih sodelujejo celovito, tako pri razvoju, izvedbi in vrednotenju.

Deliti moč sprejemanja odločitev z mladimi pomeni, da predstavniki lokalne skupnosti spoštujejo in zaupajo mnenju mladih. Pomeni, da starejši priznavajo vloške mladih in razumejo, kaj lahko mladi k partnerstvu prispevajo, in so zato mladim pripravljeni nuditi tudi pomoč, ko jo ti potrebujejo.

5 Viri in literatura

Beočanin, T. (2012). *Dvodomni mladinski svet lokalne skupnosti (projektni dokument)*.

Beočanin, T., Cepin, M., Dogenik, S., Guček M., Mrak Merhar, I. in Pucelj Lukan, P. (ur.) 2011. *Mladinsko delo v teoriji in praksi*. Ljubljana: Mladinski svet Slovenije.

Urad RS za mladino. *Spletna stran* www.ursm.gov.si.

Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju (ZJIMS). Ur. l. RS 70/2000, 42/2010.

Zakon o mladinskih svetih (ZMS). Ur. l. RS 42/2010.